

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

Factors Affecting the Promotion of Careers for the Elderly in Muang District, Khon Kaen Province

ชยุตา โนนตาไทย

Chayuta Nontathai

การประปาส่วนภูมิภาค เขต 6

Provincial waterworks Authority region 6

E-mail: Yukhontornn@gmail.com

Received: 26 April 2026; Revised: 29 April 2026; Accepted: 29 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 20 – 60 ปี ในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 400 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ส่วนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐและเอกชน จำนวน 10 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับ ประกอบการอภิปรายผล และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$ S.D.=0.72) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ตามลำดับ 2) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 82.10 ($R^2 = .821$) โดยแบบจำลองมีความเหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 216.90$, $p = .001$) และ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่มีความชัดเจนในการจัดทำแผนทางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย สังคมเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน จัดทำนโยบายแผนพัฒนาในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในการบริการแบบครบวงจรอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริม, อาชีพ, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research article aimed to 1) study the status of career promotion for the elderly in Mueang District, Khon Kaen Province, 2) study the factors affecting career promotion for the elderly in Mueang District, Khon Kaen Province, and 3) study the guidelines for career promotion for the elderly in Mueang District, Khon Kaen Province. The research used both quantitative and qualitative methods. The sample consisted of 400

people aged 20-60 years in Khon Kaen Province, selected purposively. The target group consisted of 10 government and private sector representatives. The statistics used were frequency distribution and percentage of questionnaire respondents. The data were analyzed by presenting in tables using mean and standard deviation. Multiple regression analysis was performed using the sequential variable selection method, discussion of the results, and descriptive data analysis.

The research findings revealed that: 1) the overall condition of occupational promotion for older adults in Mueang District, Khon Kaen Province was at a moderate level ($\bar{x} = 3.02$, S.D. = 0.72). Ranked from highest to lowest, the dimensions were political, economic, and social aspects, respectively. 2) The results of multiple regression analysis indicated that the five independent variables jointly explained 82.10% of the variance in the dependent variable ($R^2 = .821$). The model was statistically significant at the .001 level ($F = 216.90$, $p = .001$). 3) Relevant agencies should establish clear economic policies and formulate plans addressing economic and social changes through coordinated collaboration among all sectors. Society should play an active participatory role in all aspects, and development policies should be designed to comprehensively promote occupational opportunities for older adults through efficient and integrated service systems.

Keywords: Factors Affecting Promotion, Career, Elderly

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งพิจารณาจากสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 หรืออายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ และจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์เมื่อมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 และร้อยละ 14 ตามลำดับ จากข้อมูลปี 2568 พบว่าผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18.9 ของประชากรทั้งหมด และมีผู้สูงอายุที่ยังทำงานถึง 6.06 ล้านคน หรือร้อยละ 36.7 ของผู้สูงอายุทั้งหมด โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร รองลงมาคือภาคการค้า บริการ และการผลิต อีกทั้งแรงงานผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังอยู่ในระบบนอกระบบ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพแรงงานสูงอายุในอนาคต (สำนักส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561)

ในระดับนานาชาติและภูมิภาคอาเซียน ได้มีการตระหนักถึงผลกระทบของสังคมผู้สูงอายุทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และแรงงาน จึงมีแนวทางในการเตรียมความพร้อม เช่น การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ การออกแบบงานให้มีความยืดหยุ่น การขยายอายุเกษียณ และการให้สิทธิประโยชน์แก่สถานประกอบการที่จ้างแรงงานสูงวัย สำหรับประเทศไทย ภาครัฐได้ดำเนินนโยบายต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งศูนย์จัดหางานสำหรับผู้สูงอายุ การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บริษัทที่จ้างผู้สูงอายุ รวมถึงการพัฒนาทักษะแรงงานและการยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านการจัดสวัสดิการและโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านการเข้าถึงบริการ โดยเฉพาะระบบขนส่งและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ยังไม่ทั่วถึง (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562)

การส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุถือเป็นแนวทางสำคัญที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ที่ให้สิทธิในการประกอบอาชีพและการฝึกอาชีพที่เหมาะสม โดยควรพิจารณาศักยภาพ ความสนใจ และความ

เหมาะสมของงาน เช่น งานที่ไม่หนักเกินไป ช่วยลดความเหงา สร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจ รวมถึงสามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ การพัฒนาอาชีพจึงต้องอาศัยการวางแผน การสนับสนุน และการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานและยกระดับคุณภาพชีวิต (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557)

จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเด่นชัด โดยประชาชนมีการปรับเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมแบบเดิมไปสู่อาชีพผสมผสานมากขึ้น จึงมีความเหมาะสมในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ หน่วยงานในพื้นที่ควรจัดโครงการให้ความรู้ การฝึกอบรม การให้คำปรึกษา และการเผยแพร่ข้อมูลด้านอาชีพ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถวางแผนและพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น งานด้านการผลิต งานสำนักงาน และงานบริการ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559)

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพ ปัจจัย และแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุให้มีความมั่นคง สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณในลักษณะการสำรวจ และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาสภาพ ปัจจัย และแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นอย่างครอบคลุม

1. กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 20–60 ปี ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 400 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 20–60 ปี ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน จากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งคัดเลือกตามความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพ และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอาชีพ ส่วนแบบสัมภาษณ์มีทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม

4. การสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือวิจัยดำเนินการอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดทำแบบสอบถามและนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้น

นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงจำนวน 40 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.802 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ก่อนนำไปใช้จริง ส่วนแบบสัมภาษณ์พัฒนาจากการทบทวนเอกสารและผ่านการตรวจสอบจากที่ปรึกษา

5.การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีการประสานงาน นัดหมาย และดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายสภาพการส่งเสริมอาชีพ และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ส่วนแนวทางการส่งเสริมอาชีพใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์ร่วมกับการทบทวนเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560)

ผลการวิจัย

1) สภาพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์สภาพสภาพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

สภาพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการเมือง	3.05	0.60	ปานกลาง
ด้านเศรษฐกิจ	3.04	0.72	ปานกลาง
ด้านสังคม	3.00	0.70	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.02	0.72	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$ S.D.=0.72) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเมือง ($\bar{X}=3.05$ S.D.=0.60) ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}=3.04$ S.D.=0.72) และด้านสังคม ($\bar{X}=3.00$ S.D.=0.70) ตามลำดับ

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (Multiple Regression analysis)

ลำดับตัวแปรที่ได้ รับการคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.314	.241	-	1.304	.586	-	-

ปัจจัยการเพิ่มทักษะและ จัดหางาน (X1)	.193	.065	.223	2.982	.003*	.420	2.381
ปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวก (X2)	.240	.052	.323	4.635	.000*	.485	2.062
ปัจจัยการสนับสนุนการ พัฒนา (X3)	.012	.050	.012	.229	.819	.847	1.180
ปัจจัยการเพิ่มศักยภาพการ ทำงาน (X4)	.003	.027	.006	0.115	.909	.970	1.031
ปัจจัยความสำเร็จในการ ประกอบอาชีพ (X5)	.014	.048	.022	0.284	.777	.405	2.467

$$SE_{est} = \pm .51578, R = .906, R^2 = .821, \text{Adjusted } R^2 = .821, F = 216.90, p\text{-value} = .001$$

* statistically significant at the .05 level.

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 82.10 ($R^2 = .821$) โดยแบบจำลองมีความเหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 216.90, p = .001$) ทั้งนี้ ปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวก (X2) และปัจจัยการเพิ่มทักษะและจัดหางาน (X1) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ปัจจัยการสนับสนุนการพัฒนา (X3) ปัจจัยการเพิ่มศักยภาพการทำงาน (X4) และปัจจัยความสำเร็จในการประกอบอาชีพ (X5) ไม่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยไม่พบปัญหาความสัมพันธ์ร่วมเชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ เนื่องจากค่า VIF ของทุกตัวแปรต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3) แนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปได้ ดังนี้

พบว่า : หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่มีความชัดเจนในการจัดทำแผนทางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย สังคมเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน จัดทำนโยบายแผนพัฒนาในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในการบริการแบบครบวงจรอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1) สภาพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.02, S.D. = 0.72$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ครอบคลุมหรือมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ทั้งหมด จึงทำให้การรับรู้หรือการเข้าถึงการส่งเสริมอาชีพยังอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจมีการกำหนดนโยบาย มาตรการ หรือแนวทางสนับสนุนการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุอย่างชัดเจน ขณะที่ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับรองลงมา สะท้อนถึงการสนับสนุนด้านทรัพยากร งบประมาณ หรือโอกาสทางเศรษฐกิจที่ยังมีอยู่ใน

ระดับหนึ่ง ส่วนด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้ยังอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องจากการสนับสนุนจากชุมชน เครือข่ายสังคม หรือการยอมรับบทบาทของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ลิขิตา เถลิงพลโยธิน และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพที่ส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลแหลมใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุคือ ความสนใจ และการมีส่วนร่วม โดยมีอิทธิพลเชิงปริมาณเท่ากับ .355 และ .324 ตามลำดับผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า การได้ทำงานที่สอดคล้องกับความถนัด และการมีส่วนร่วมในทุก ขั้นตอน ช่วยเสริมคุณภาพชีวิต ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

2) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 82.10 ($R^2 = .821$) โดยแบบจำลองมีความเหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 216.90, p = .001$) ทั้งนี้ ปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวก (X2) และปัจจัยการเพิ่มทักษะ และจัดหางาน (X1) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ปัจจัยการสนับสนุนการพัฒนา (X3) ปัจจัยการเพิ่มศักยภาพการทำงาน (X4) และปัจจัยความสำเร็จในการประกอบอาชีพ (X5) ไม่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยไม่พบปัญหาความสัมพันธ์ร่วมเชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ เนื่องจากค่า VIF ของทุกตัวแปรต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยการเพิ่มทักษะและจัดหางานมีอิทธิพลต่อการพยากรณ์ตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่า การมีทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอและการพัฒนาทักษะควบคู่กับการส่งเสริมโอกาสในการทำงานเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยลดข้อจำกัดในการดำเนินงานหรือการประกอบอาชีพ ขณะที่การเพิ่มทักษะและการจัดหางานช่วยเสริมศักยภาพและโอกาสในการนำความรู้ไปใช้จริง ในทางกลับกัน ปัจจัยการสนับสนุนการพัฒนา ปัจจัยการเพิ่มศักยภาพการทำงาน และปัจจัยความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ไม่พบอิทธิพลต่อการพยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเนื่องจากปัจจัยดังกล่าวมีผลทางอ้อม หรือมีความซ้อนทับกับตัวแปรอื่นในแบบจำลอง ทำให้ไม่สามารถแสดงอิทธิพลโดยตรงได้อย่างชัดเจนในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระสุทธิสารเมธี และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุโดยใช้หลักอายุสธรรม 5 ในเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาชุมชนวัดสวัสดีวารีสมาราม” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมมีอิทธิพลต่อความถูกต้องตามความสำคัญของประชากรที่เกี่ยวข้องที่ค่าความสัมพันธ์ทางสถิติ $p < 0.05$ โดยพบปัจจัยสำคัญระหว่างที่มาของรายได้จาก บำเหน็จ/บำนาญ (SMI-Benefit) และแนวทางปฏิบัติการดูแลตนเองทางจิต (MSCPA) โดยการหาค่าความสัมพันธ์ Rho-Spearman มีค่าความสำคัญนัยทางสถิติ $p < 0.032$ การตีความแนวทางการปฏิบัติ ด้านสุขภาวะภาพรวมด้านจิตใจโดยใช้หลักอายุสธรรม 5 แปลผลในระดับ มากที่สุด ที่ระดับค่าเฉลี่ย $4.3, \pm 0.23$ และในรายข้อพบว่าแนวทางปฏิบัติการดูแลทางกายตามหลักพรหมจรรย์ (AYU-P5) แปลผลในระดับมากที่สุด ที่ระดับค่าเฉลี่ย $4.88, \pm 0.29$ ผลกระทบของตัวทำนายตัวแปรทั้งหมดของแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ (PWBE) เท่ากับ $p < 0.000$ มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (Coefficient of Multiple Determination) $R^2 = 0.880$ การคาดการณ์การทำนายตัวแปรเป็นแบบจำลองการถดถอยเชิงเส้นที่ดีที่สุด (fit) มีแบบสมการถดถอย (regression model: $\hat{Y}$) และแบบจำลองมาตรฐาน (standardized model: $Z\hat{Y}$) ได้แก่

$$\hat{Y} = 0.217SAP1 + 0.150SAP2 + 0.222SAP3 + 0.129SAP4 + 0.263SAP5 + e$$

$$Z\hat{Y} = 0.213ZSAP1 + 0.149ZSAP2 + 0.224ZSAP3 + 0.126ZSAP4 + 0.289ZSAP5 + e$$

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่มีความชัดเจนในการจัดทำแผนทางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย สังคมเข้ามามีบทบาทใน

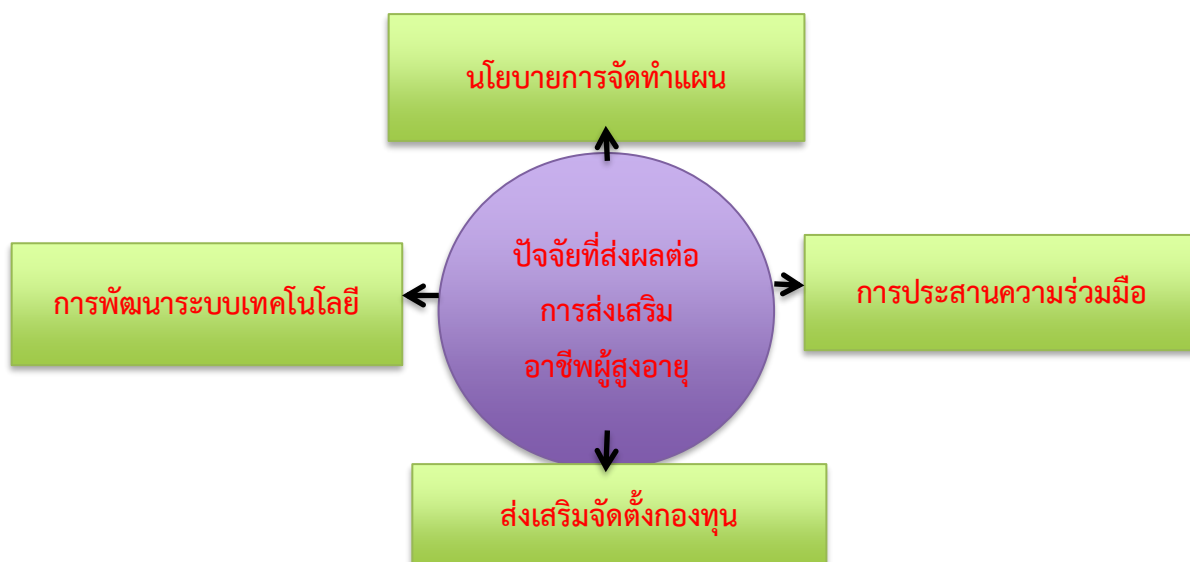
การมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน จัดทำนโยบายแผนพัฒนาในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในการบริการแบบครบวงจรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติพร สวัสดิ์สุข (2564) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาศูนย์เยาวชนจตุจักร ผลการดำเนินการพัฒนา กิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุภายใต้โครงการสร้างสุขผู้สูงวัย” พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้ศูนย์ฯ ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการ โดยให้ผู้สูงอายุ ร่วมกันออกแบบกิจกรรม ทดลองปฏิบัติกิจกรรมจริง ปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมและนำเสนอให้บรรจุ กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุลงในตารางกิจกรรมของศูนย์ฯ เพื่อใช้ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุต่อไป

สรุป

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) สภาพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้าน สังคม ตามลำดับ 2) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว สามารถร่วมกันอธิบาย ความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 82.10 ($R^2 = .821$) โดยแบบจำลองมีความเหมาะสมอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 216.90, p = .001$) ทั้งนี้ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม (X2) และปัจจัย การเพิ่มทักษะและจัดหางาน (X1) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ ปัจจัยการสนับสนุนการพัฒนา (X3) ปัจจัยการเพิ่มศักยภาพการทำงาน (X4) และปัจจัยความสำเร็จในการ ประกอบอาชีพ (X5) ไม่มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยไม่พบปัญหาความสัมพันธ์ร่วม เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ เนื่องจากค่า VIF ของทุกตัวแปรต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำเป็นจะต้องมีนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่มีความชัดเจนในการจัดทำแผนทางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมโดยการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย สังคมเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน จัดทำ นโยบายแผนพัฒนาในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในการบริการแบบครบวงจรอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ ที่มา: ผู้วิจัย, 2569

ผลการวิจัยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ว่า การส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จะเกิดประสิทธิผลได้เมื่อมีการบูรณาการปัจจัยสนับสนุนหลายมิติร่วมกัน โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม สะดวกและการเพิ่มทักษะพร้อมการจัดหางาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน การกำหนดนโยบายภาครัฐและการมีส่วนร่วมของภาคสังคมยังเป็นกลไกสนับสนุนสำคัญในการขับเคลื่อนระบบส่งเสริมอาชีพให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” สรุปเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยบรรจุแผนงานด้านการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

1.2 ควรจัดให้มีการพัฒนาทักษะอาชีพและการจัดหางานที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้สูงอายุผ่านหลักสูตรฝึกอบรมและกิจกรรมพัฒนาทักษะที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและลักษณะข้อจำกัดของผู้สูงอายุ

1.3 ควรส่งเสริมความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสนับสนุนทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก และโอกาสทางอาชีพ เพื่อสร้างระบบการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุที่ครอบคลุมและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเหมาะสมกับศักยภาพของผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่ม

2.2 ควรจัดให้มีช่องทางการจัดหางานหรือสร้างอาชีพที่เข้าถึงได้สำหรับผู้สูงอายุ เช่น การจับคู่ตำแหน่งงานที่เหมาะสม การสนับสนุนอาชีพอิสระ หรือการส่งเสริมตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์และบริการของผู้สูงอายุ

2.3 ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานของผู้สูงอายุ เช่น พื้นที่ฝึกอาชีพ อุปกรณ์การทำงานที่เหมาะสม และระบบสนับสนุนในชุมชน เพื่อเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เช่น ปัจจัยด้านสุขภาพ แรงจูงใจส่วนบุคคล เทคโนโลยีดิจิทัล หรือการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อขยายองค์ความรู้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

3.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น ทั้งในเขตเมืองและชนบท เพื่อเปรียบเทียบบริบทและปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่

3.3 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการ และประสบการณ์ของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพ

3.4 ควรศึกษาการพัฒนาและประเมินรูปแบบหรือโครงการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เพื่อทดสอบแนวทางหรือรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่องสังคมผู้สูงอายุ 6 Sustainable 4 Change (ฉบับปรับปรุง). (2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). ประชากรสูงอายุไทย : ปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ขอนแก่น: บริษัท ศิริภัณฑ์ (2497) จำกัด.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- พระสุทธิสารเมธี พระมหาจักรพล อาจารย์สุโก และสุณี เวชประสิทธิ์. (2564). การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักอายุสธรรม 5 ในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาชุมชนวัดสวัสดิ์วารีสีมาราม. รายงานการวิจัยคณะศาสนาและปรัชญา สถาบันวิจัยญาณสังวร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ลิขिता เณิมพลโยธิน และคณะ. (2561). ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลแหลมใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม : งานวิจัยแบบผสมผสานวิธีการ. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 11(3), 2794-2808.
- สำนักส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). รายงานการวิจัยภูมิปัญญาเชิงอัตลักษณ์ของผู้สูงวัยกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- อดิพร สวัสดิ์สุข. (2564). การพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาศูนย์เยาวชนจตุจักร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.